

Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi

Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Kultur
The Journal of German Language and Culture Research

Cilt 8 Sayı 1 Haziran 2026/ Volume 8 Issue 1 June 2026

Geliş Tarihi: 12.05.2026- Kabul Tarihi: 08.06.2026 /Submitted: 12.05.2026- Accepted: 08.06.2026

Doi: 10.55143/alkad.1950139

Herta Müller ile Söyleşi: “Dostluklar hiçbir koruma sağlamaz” *

Interview mit Herta Müller: „Freundschaften bieten keinen Schutz“

Çev. Ali Osman ÖZTÜRK**

Öz

Alman-Rumen yazar Herta Müller, ETH [İsviçre Federal Teknik Yüksekokulu] Zürih Collegium Helveticum İleri Araştırmalar Enstitüsü’nde edebiyat konuğu olarak bulunmuştur. Öyküleri ve romanları, diktatörlüğün dehşetini hem dokunaklı hem de derinden etkileyen bir yoğunluk ve aciliyetle tasvir etmektedir. Kitapları olağanüstü şiirselliğiyle öne çıkan yazar, o günden beri çok sayıda ödül kazanmış olup bunların en önemlisi 2009 Nobel Edebiyat ödülüdür. Yazar Herta Müller, Romanya’da Almanca konuşulan bir köyde büyümüş ve küçük yaşlardan itibaren istibdatla yönetilen bir ülkede yaşamıştır. Daha sonra, “Banat Eylem Grubu” olarak adlandırdığı yazar arkadaşlarıyla birlikte gizli servis tarafından taciz ve tehditlere maruz kalan Herta Müller, yaşadığı sarsıcı deneyimleri edebiyata aktarmıştır. Burada Herta Müller ile iki bölümden oluşan ve 16.05.2001- 25.05.2001 tarihinde yayınlanan bir söyleşiye yer verilecektir.

Anahtar sözcükler: Herta Müller, Zürih Collegium Helveticum, Edebiyat, Nobel Ödülü

Zusammenfassung

Die deutsch-rumänische Autorin Herta Müller war literarischer Gast am Collegium Helveticum der ETH Zürich. Ihre Erzählungen und Romane schildern die Schrecken der Diktatur mit ergreifender Intensität und Dringlichkeit. Bekannt für die außergewöhnliche poetische Qualität ihrer Werke, wurde sie seither mit zahlreichen Preisen ausgezeichnet, darunter 2009 mit dem Nobelpreis für Literatur. Die Schriftstellerin Herta Müller wuchs in einem deutschsprachigen Dorf in Rumänien auf und lebte von klein auf in einem von Unterdrückung geprägten Land. Später wurde sie zusammen mit ihren Schriftstellerfreunden, die sie

* Herta Müller ile konuk edebiyatçı olarak bulunduğu Zürih’te gerçekleştirilen bu söyleşinin “Freundschaften bieten keinen Schutz” başlıklı birinci bölümü <http://www.ethlife.ethz.ch/interview/showprint/0,1046,0-2-876,00.html> adresinde, “Eine ganz grausige Geschichte” başlıklı bölümü ise <http://www.ethlife.ethz.ch/interview/show/0,1046,0-2-887,00.html> adresinde açık erişimli ve elektronik olarak ETH Life’ta yayınlanmıştır. Reportajı gerçekleştiren kişinin adı, ilgili link artık aktif olmadığından tespit edilememiştir. (Ç.N.)

** Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi. e-posta: alozturk10@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2759-2096

die „Banat-Aktionsgruppe“ nannte, vom Geheimdienst schikaniert und bedroht. Diese traumatischen Erfahrungen verarbeitete sie in ihrer Literatur. Dieser Beitrag enthält ein zweiteiliges Interview mit Herta Müller, das am 16. Mai 2001 und am 25. Mai 2001 veröffentlicht wurde.

Keywords: Herta Müller, Collegium Helveticum Zürich, Literatur, Nobelpreis

Bölüm: Haftanın Röportajı

Herta Müller hikâyesini anlatıyor (1. Bölüm)

Yayın tarihi: 16.05.2001, 00:00

Düzenleme: 16.05.2001, 13:50

Çavuşesku'nun Romanya'sındaki korkunç deneyimlerinizden sonra normal bir hayat sürebiliyor musunuz?

Tamam da “normal” ne demek? Ama sanırım son beş altı yıldır birçok şeyi kafamdan daha yeni atabildim. Bu, aklımda olmadığı anlamına gelmiyor, ama farklı şekilde başa çıkabiliyorum. Başlangıçta çok zordu, her şey hala çok taze ve her şey çok hassastı: ölen arkadaşlar, kaybettiğiniz insanlar, ayrıldığınız için özlediğiniz insanlar, zamanla sizi hayal kırıklığına uğratan insanlar, gerçek ihanet, sonra o gizli servis yüzünden ölümcül korku. Bunların hepsi zaman alan şeyler.

Bununla başa çıkıp çıkmadığınız çok çabuk belli oluyor. Ben de yaşadıklarımın üçte biriyle bile başa çıkamayan birçok insanla tanıştım. Sinirleri tamamen yıprandığı için çöktüler.

Bir insanın ne kadar dayanabileceğini ve neyle başa çıkabileceğini objektif olarak ölçebilecek bir şey yok. Bunu kendiniz için bile söyleyemezsiniz. İyi arkadaşlarınızda bile, ancak olan bitince farkına varırsınız ve bu tür belirtiler başladıktan sonra işler hızla ilerler. Çok kısa bir sürede, böyle bir insan tamamen yıkılır.

Sevdiğiniz insanların tüm dayanma gücünü kaybetmesini izlemek ve onlara olan yakınlığınızın hiçbir şeyi değiştirmedini fark etmek en acı verici deneyimlerden biridir. Tamamen güçsüz hissedersiniz. Her zaman bunalmış hissedersiniz ve bir şeyler yapabileceğinizi düşündüğünüz için her zaman suçluluk duygusuyla baş başa kalırsınız. Arkadaşlıklar koruyamaz, aşk koruyamaz. İlişkilerin gerçekten otantik, özel yapısı bir diktatörlüğe karşı koyamaz.

Orada güveni yeniden kazanmayı başardınız mı? Bir yerde şöyle demiştiniz: Almanya'da neden arkadaş edinelim ki? Burada gerçekten gerekli değil. Bugün durum nasıl?

Kişisel olanı ezen bu dış güç, demokraside aynı ölçüde mevcut değil. Romanya'da sahip olduğumuz gibi arkadaşlıkların iki uç noktası var. Birincisi, o kadar gerçek ve önemli ki, onlarsız var olamazsınız. Kelimenin tam anlamıyla sizi hayatta tutarlar. Öte yandan, belki de tam olarak bu yüzden, koşulsuz olarak birbirine bağımlı olmak gibi dayanılmaz bir yönü de var. Kim koşulsuz olarak başkasına bağımlı olmayı sever ki?

Bu tür ilişkiler çok istikrarlı, çok güvenilir. Çatışmadan kaçınmazlar, ama her çatışmanın üstesinden de gelirler. Birbirinizi hiç beklemediğiniz bir şekilde tanırırsınız. Şükürler olsun ki “normal” hayatta böyle dostluklara ihtiyacınız yok. Ama bu tür dostluklar kalıcıdır. Çünkü ölmeyenler şimdi Almanya'dalar. Onları gördüğümde -beş yıldır onları göremiyordum- sanki dün gece onlardan ayrılmışım gibi hissediyorum. İnanılmaz.

Romanya'da hâlâ arkadaşlarınız var mı?

Hâlâ birkaç Romanyalı arkadaşım var, ama uzun zamandır onları görmedim. Ne zaman tekrar karşılaşsak, aramızda bir mesafe oluyor. Ayrıldığıma dair dile getirilmeyen suçlama her zaman havada asılı kalıyor. İnsanlar başka seçeneklerinin olmadığını, yıkıldıklarını, ayrılmanın veya kalmanın bireysel bir hak

olduğunu kabul etmek istemiyorlar. Birçoğu da kendileriyle ilgili bir sorun yaşıyor, bunu itiraf etmeseler ve kimse onlardan bunu beklemiyor olsa bile, çok fazla taviz verdiklerini fark ediyorlar, bu onları rahatsız ediyor. Bunun da ötesinde, Çavuşesku'nun düşüşünden sonra Romanya'daki durum hiç iyileşmedi, ne siyasi ne de ekonomik olarak. İnsanlar şimdi ikinci kez depresyonda.

Bu arkadaşlıklar çok karmaşık. Bu ilişki çok fazla karşılıklı suçlama, umutsuzluk ve acı içeriyor. Ben de bu konuda taraflıyım. Ben ziyaretçiyim ve dürüst olmak gerekirse, objektif olarak daha iyi bir konumdayım. Batı Avrupa ülkesinde yaşıyorum; daha özgürce seyahat edebiliyorum. Romanyalılar hala Batı Avrupa ülkelerine gidemiyorlar çünkü girişlerine izin verilmiyor. Onlara pasaportu devlet veriyor.

Daha önce ayrılmalarına izin verilmiyordu...

Daha önce ayrılmalarına izin verilmiyordu, şimdi de girmelerine izin verilmiyor. Romanya'dan biri Almanya'ya gelmek istiyorsa vizeye ihtiyacı var. Bunu Bükreş'teki Alman büyükelçiliğinden almaları gerekiyor ve eğer “Hayır, mümkün değil” derlerse, mümkün değil demektir. Paraları olsa bile, birisi onlara borç verse, ödünç alsa veya verse bile. Ziyaret etmek istediğiniz arkadaşınızdan “Bana vize için para gönderebilir misin?” diye sormak çok aşağılayıcı. Romanya'da insanlar ayda elli veya altmış dolar kazanıyor. Bu kesinlikle yeterli değil.

Bugün Almanya'da nasıl yaşıyorsunuz? Esasen geçmiş hakkında yazıyorsunuz)

Tabi, diktatörlük konusuyla boğuşmaya devam etmemi son derece doğal buluyorum. Boynumda bir ağırlık gibi. Başka nereye koyabilirdim ki? Öte yandan, özellikle Romanya hakkında değil, diktatörlük olgusu ve böyle bir toplumda bireyin başına gelenler hakkında yazıyorum.

Berlin'de yaşıyorum. Günlük hayatım birçok insaninkine benziyor. Almanya'da, Batı Avrupa'da veya Çin, Küba, Kuzey Kore ve Japonya dahil olmak üzere dünyanın dört bir yanında kamu alanında olup biten her şeyle ilgileniyorum. Bu benim için doğal bir şey.

Ayrıca Alman gazetelerinde sık sık makale veya deneme şeklinde güncel siyasi olaylar hakkında yazılar yazdım. Edebiyat yazmak farklı bir konu. Bu, insanın kendi başına kalması meselesi. Beni rahatsız eden konuları bir kenara bırakıp başka konular arayamam veya insanların bunları bana önermesini isteyemem. Ama son zamanlarda Almanya'da bu çok oluyor.

Nasıl yani?

Sürekli olarak Almanya hakkında şu bakış açısıyla, şu dille ve benzeri şekillerde yazmamı öneren bir tür edebiyat eleştirisi var. Buna verebileceğim tek cevap şu: Şu anda böyle bir hizmet sunamam! Sadece beni derinden etkileyen şeyleri yazabilirim. Ayrıca: Bu konular hakkında kim yazacak ki? Sadece bunları deneyimlemiş olanlar yazabilir. On yıllar içinde açıkça görüldüğü gibi, insan deneyimi zamanın geçmesiyle sona ermez; çok uzun süre insanların içinde kalır.

Birisi benzin istasyonunda gasp edilip dövülürse ve yirmi yıl boyunca bunun etkisinden kurtulamazsa, kimse şaşırmasın. Ama birisi yirmi yıl boyunca her gün korku içinde yaşayıp ertesi gün hayatta olmayacağından korkuyorsa, o zaman herkes şaşırıyor. Bilmiyorum... Bu sürekli, “Ülkemiz hakkında yazın!” ısrarı beni gerçekten sinirlendiriyor çünkü sanki benden bir tür haraç isteniyor gibi geliyor. Sizi kabul ettik, size geçim kaynağı sağladık. Ülkemizin şu ve bu özellikleri var... ve şimdi bir şeyler yapın, somut bir ilgi gösterin, bunu hak ediyoruz. Benim için bu iki ucu keskin bir bıçak gibi.

Herta Müller hakkında

Herta Müller, 1953 yılında Romanya'nın Banat-Svabya bölgesindeki küçük bir köy olan Nitzkydorf'ta doğdu ve 15 yaşına kadar neredeyse yalnızca eski Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda orada korunmuş olan Almanca lehçesini konuştu. 1972'den 1976'ya kadar Temeşvar'da Almanca ve Roman dilleri ve edebiyatları okudu ve daha sonra bir makine fabrikasında çevirmen olarak çalıştı.

Bu dönemde, Romanya gizli polisi Securitate tarafından arkadaş çevresinde muhbir olarak kullanılmak üzere iletişime geçildi. Bunu reddetti ve ardından gizli polisin tacizine katlanmak zorunda kaldı. İşini kaybetti ve geçimini çeşitli geçici işlerle sağlamak zorunda kaldı. Boş zamanlarında romanlar ve öyküler yazdı. İlk kitabı "Niederungen" (Çukurlar), yıllarca süren gecikmelerden sonra ve ağır sansürlü bir versiyonla yayımlandı. Bir arkadaşı sayesinde, nihayet 1984'te Almanya'da orijinal el yazmasını yayımlamayı başardı. "Niederungen" birçok ödül aldı ve bu onu anonimlikten kurtardı. 1987'de siyasi nedenlerle Romanya'yı terk etti ve o zamandan beri Berlin'de serbest yazar olarak yaşamaktadır. [**]

Herta Müller hikâyesini anlatıyor (Bölüm 2)

Yayın tarihi: 25.05.2001, 01:00

Düzenleme: 25.05.2001, 12:27

“Gerçekten tüyler ürpertici bir hikâye” ***

Rejimi çocukken mi deneyimlediniz, yoksa şehre geldikten sonra mı?

Kırsal kesimde zaten vardı. 1950'lerdi, Stalin dönemi idi ve elbette en küçük köyde bile büyük bir korku vardı. Her köyde bir parti aktivisti, bir polis, bir sendikacı, bir belediye başkanı... öncelikle ideolojiyi uygulayan ve ikinci olarak da gözetimi gerçekleştiren organize olmuş bütün siyasi kurum vardı.

Bu her zaman mevcut muydu?

Her zaman mevcuttu. Çocukken bile, yetişkinlerin korktuğunu, insanların kaybolduğunu, birilerinin tekrar hapse girdiğini hissederdiniz. Herkesi tanırdınız. Ve okulda: bir yandan Parti'ye, Vatan'a yönelik sürekli övgü şarkıları ve milli bayram ritüelleri, diğer yandan ise okula, hatta anaokuluna giderken her gün ebeveynlerinizden aile içinde konuşulanlar hakkında hiçbir şey söylememeniz yönünde uyarılar alırdınız. Çocukken bile, kim olduğunuzu veya ne düşündüğünüzü asla göstermemeniz gerektiğini anlarsınız. Bu temel bir deneyimdi.

Gizli servisle ilk doğrudan karşılaşmanız ne zaman oldu?

Sadece fabrikada (çevirmen olarak) çalışırken oldu. – Ama uzun yıllardır yazarlık yapan ve gizli servisin tacizine maruz kalan arkadaşlarım vardı (bkz. kutudaki bilgi). Bu tacizler üniversiteden atılma, tutuklu yargılama, ev aramaları ve hapis cezası gibi durumları kapsıyordu. Bu arkadaş çevresinde bunların hepsi yaşanmıştı. Bu yüzden belki de başlangıçta gizli servis için yeterince ilgi çekici değildim. Belki de henüz kendim bir şey yazmadığım için bu edebiyat çevresinde önemsiz bir figür olduğumu düşündüler veya benimle iletişime geçmenin ya da beni taciz etmenin bir “amacı” olmadığını gördüler. Ama neden fabrikada çalışırken, ilk doğrudan temaslarında beni muhbir olarak çalışmaya zorlamak için şantaj yapmaya kadar gittiler, hala anlayamıyorum.

** Herta Müller ve Herta Müller'in yer aldığı etkinlikler hakkında daha fazla bilgi için bkz. www.collegium.ethz.ch/deutsche_Seiten/gaeste/mueller_dt.htm [ve ayrıca bkz. Öztürk, A. O. / Balcı, U. (2022): *Herta Müller Kitabı*. Çanakkale: Paradigma Akademi. 326 sayfa, ISBN: 978-625-8240-49-8]

*** <http://www.ethlife.ethz.ch/interview/show/0,1046,0-2-887,00.html>

Bu edebiyat çevresinde bir muhbir olarak mı?

Önce fabrika için çalışmam isteniyordu, ama fabrikadaki adam iddia ettiği gibi sanayiden sorumlu değildi; edebiyattan sorumluydu. Yazarları dövüyor ve ev aramaları yapıyordu. Yani bu bir planmış.

Temelde gerçekten korkunç bir hikâye, çünkü o zamanlar Richard Wagner ile ve tüm grupla birlikte yaşıyordum. Kendi kocamı ve en yakın arkadaşlarımı ihbar edip casusluk yapsaydım, bu korkunç olurdu. Mahremiyetimizi hedef alıyorlardı. O zamanlar bunu kesinlikle anlamamıştım. Bugün elbette bunların Doğu Almanya'da yaygın yöntemler olduğunu biliyorum. Ama gizli servisin neden bunu denemeye karar verdiğini bilmiyorum. Açıklayamıyorum.

Bundan sonra Romanya'da yaklaşık 10 yıl daha mı yaşadınız?

Evet, aşağı yukarı. O günden sonra hiç huzur bulamadım. Fabrikadan atıldım, ama hemen değil, haftalarca süren tacizden sonra. Her gün sabah 7:30'da, sadece parti sekreterinin yanında benimle konuşan müdüre gitmek zorundaydım. Birkaç hafta boyunca bana yeni bir iş bulmam gerektiğini söyleyip durdular. Ben de istemediğimi, kalacağımı söyledim. Eğer benden kurtulmak istiyorsanız, beni kovmanız ve nedenini açıklayan bir yazı yazmanız gerekir dedim. Bu elbette düşünülemezdi.

Sonra beni, vasıfsız bir işçi olarak, fabrikanın tel örgü üreten bir bölümüne transfer etmeye çalıştılar. Bu tel örgü ruloları bu oda kadar büyüktü. Fiziksel olarak bu işi yapmaya tamamen yetersizdim. Orada yaklaşık bir hafta boyunca öylece durdum. Neyse, kabul ettiğimi görünce beni genel merkeze geri çağırdılar. Ofise geri dönmeme izin verildi ve tekrar bir ofisim oldu. İki hafta sonra işe geldiğimde ofisim doluydu. Orada başka biri oturuyordu, bir mühendis. Bütün eşyalarım koridora atılmıştı. Eve gitmeme izin verilmediğini biliyordum, aksi takdirde bir bahaneleri olurdu ve devamsız olduğumu söyleyebilirlerdi.

Herta Müller ve “Banat Eylem Grubu”

Herta Müller, 1953 yılında Romanya, Macaristan ve Sırbistan sınırındaki, eskiden ağırlıklı olarak Almanca konuşulan bir bölge olan Banat'taki Nitzkydorf'ta doğdu. 1972'den 1976'ya kadar Almanca ve Roman dilleri ve edebiyatları okudu ve *ancak* eğitimini tamamladıktan sonra yazmaya başladı; bu, Romanya standartlarına göre geç sayılır. Kitapları birçok kez seslendirilmiştir. Herta Müller, 1987'den beri Berlin'de yaşamaktadır.

Lise yıllarından itibaren Herta Müller, yazarlardan oluşan bir grup olan Aktionsgruppe Banat'a (Banat Eylem Grubu) üyeydi (Richhard Wagner, Rolf Bossert, William Totok, Johann Lippet, Gerhard Ortinau), daha sonra Helmuth Frauendorfer ve Roland Kirsch de gruba katıldı. Edebi görüş alışverişinde bulundular, kendi çalışmalarını tartıştılar ve siyasi olarak da aktif oldular.

Aktionsgruppe, Romanya gizli servisi tarafından zulme uğradı ve bastırıldı. Grup üyelerinden biri Romanya gizli servisi tarafından öldürüldü; diğerinin ölümünün koşulları ise belirsiz. Hayatta kalanların tamamı şu anda Almanya'da yaşıyor.

İki üç hafta daha her gün farklı bir masaya gidip birinden masayı benimle paylaşmasını rica ettim. Ama sonra kimsenin beni ofislerine almasını yasakladılar. Artık hiçbir yere giremiyordum. Birkaç gün merdivenlerde oturdum, sözlüğümü aldım ve çeviri yaptım. Sanki absürt bir tiyatro oyunundan fırlamış gibiydim. Bu süre zarfında, gizli servis için çalıştığım söylentisini de yaydılar.

Gizli servis bu bilgiyi kime yaydı?

Çalışanlara. Bu en büyük rezaletti ve benim için en incitici şey, çalışanların beni casus sanmalarıydı. Tüm bunlara sadece casus olmayı reddettiğim için katlanmak zorunda kaldım. Çok saçmaydı. Tamamen

çaresiz kalmıştım. Sonra pozisyonumun gereksiz olduğunu söyleyerek beni kovdular. Belki iki hafta sonra başka birini işe aldılar.

Sonra neler yaşadınız?

Param yoktu; gerçekten ne yapacağımı bilmiyordum. Bir dairem vardı; ailem benim için bir apartmanda kirayı peşin yatırmıştı. Ailenin geçimini sağlayan babam vefat etmişti. Annemin de az parası vardı ama bana yiyecek konusunda yardımcı oluyordu, meyve ve sebze getiriyor, ara sıra da kesilmiş bir tavuk. Bu yüzden insanların evlerine gidip ders vermeye çalıştım. Ama bu elbette yasaktı. Gizli polis en geç on gün sonra gelip insanlara beni evlerinde kabul etmeye devam ederlerse başlarının belaya gireceğini söylüyordu. Doğal olarak, insanlar beni kovdular. Bazıları nedenini söyledi, ama çoğu söylemedi.

İşte böyle oldu. O süre boyunca sürekli sorguya çağırılıyordum. Çalışma zorunluluğu ve çalışma hakkı aynı cümlede bir araya getirilmişti. Çalışma yükümlülüğümü yerine getirmedim ve bununla ilgili bir madde vardı: parazitlik, asalaklık unsuru; bunun için hapis veya zorunlu çalışma cezası alabilirdiniz. Bundan hep korkuyordum. Beni sürekli tehdit etmelerine rağmen bunu yapmadılar. Çok şükür!

Kaçmadınız, aksine göç etme izni aldınız. Bu olaylar zinciri nasıl gelişti?

Fabrikada yazmaya başladığım “Niederungen” [Çukurlar] adlı bir kitabım vardı. Kitap dört yıl boyunca yayınevinde kaldı ve sonunda tamamen berbat bir halde yayımlandı.

Sonra, erken göç etmiş ve Berlin'deki Literaturhaus'ta bir pozisyon almış bir arkadaşım geldi. Kitabı yanına aldı ve çeşitli yayınevlerine pazarladı. Orijinal el yazmasını gizli diplomatik kanallar aracılığıyla Batı'ya kaçırmayı başardım. Kitap daha sonra Almanya'da yayımlandı ve birkaç edebiyat ödülü aldım.

Bunlar hayatımın en önemli ödülleri idi. Birdenbire artık anonim bir kişi olmaktan çıktım. Bu ödüller hayatımı korudu. Sonra, 1984'te Frankfurt Kitap Fuarı'na gitmeme izin verildi. Bu ödüller gelince, benimle nasıl başa çıkacaklarını bilemediler. Batı'ya üç kez seyahat ettim, her seferinde bir ödül aldım. Ve sonra her şey bitti. Batı'da, fırsat bulduğum her yerde —gazetelerde, radyoda, televizyonda— diktatörlük hakkında sözümü esirgmeden konuşmaya başladım ve Romanya'da neler olduğunu anlattım, ayrıca kukla olarak kullanılmama izin vermeyeceğimi de söyledim. Tek şartım buydu. Ya seyahat edip konuşacağım ya da sessiz kalıp evde kalacağım.

Geri döndüğünüzde hiç sorun yaşamadınız mı?

Elbette, elbette. Geri döndüğümde on gün boyunca sorguya çekildim. Ondan sonra zaten hiçbir şey yayınlayamadım ve 1987'de siyasi nedenlerle ülkeden ayrılmak için başvurdum. Başvurumda son on yılda olan biten her şeyi listeledim. Arkadaş grubumun tamamı da aynısını yaptı. Bir buçuk yıl sonra nihayet ayrılmamıza izin verildi.*****

BEYANLAR

Beyan Başlığı	Açıklama / Metin
Araştırmanın Etik Yönü	Bu araştırmanın, etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalar kapsamında olduğunu beyan ederiz.
Çıkar Çatışması Beyanı	Çalışmanın yazarları, bu çalışmanın sonuçlarını veya yorumlarını etkileyebilecek herhangi bir maddi ya da diğer asli çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan ederler.
Yazar Katkı Oranı	Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.
Finansal Destek Beyanı	Bu çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından maddi olarak desteklenmemiştir.

Kaynaklar

Öztürk, A. O. / Balcı, U. (2022): *Herta Müller Kitabı*. Çanakkale: Paradigma Akademi. 326 sayfa, ISBN: 978-625-8240-49-8]

Herta Müller erzählt (Teil 1): “Freundschaften bieten keinen Schutz”.

www.ethlife.ethz.ch/tages/show/0,1046,0-8-876,00.html (Erschienen: 16.05.2001, 00:00;

Modifiziert: 16.05.2001, 13:50).

Herta Müller erzählt (Teil 2): “Eine ganz grausige Geschichte”

<http://www.ethlife.ethz.ch/interview/show/0,1046,0-2-887,00.html> (Erschienen 25.05.2001, 01:01; Modifiziert 25.05.2001, 12:27)